

Huru länge skall mitt hjärta

Förslag till bearbetning av Wallins psalm

”Huru länge skall mitt hjärta” är en av Wallins lödigaste och poetiskt skönaste psalmer. Den är lång: åtta åttaradiga strofer. De fem första verserna utlägger människans förlösningslängtan i starkt platoniserande ordalag, men i syntes med reformatorisk människosyn. De avslutande tre verserna utlägger frälsningen i bibliska termer, centralt, djupt och koncentrerat. Det är numera bara de tre senare verserna som används. De utgör den mest använda gradualpsalmen på Jungfru Marie Bebdelsedag. Men att använda psalmen så är egentligen att otillbörligt rumphugga den. Om psalmen ska kunna framstå som en helhet och samtidigt bli praktiskt användbar måste den starkt förkortas. Psalmkommittén 1980 (A. Frostenson) tar det djärva greppet att av motiv ur originalets fem tidigare verser söka skapa *en* inledningsvers som kan bilda en naturlig övergång till de älskade tre slutverserna. Mitt revisionsförslag 1982 följer samma grundidé men söker andra lösningar för att genomföra den.

Först några *stilistiska* kommentarer till originalpsalmen. Augustin Mannerheim, som själv publicerat ett revisionsförslag 1981, ger följande träffande karakteristik av *rytmen* i psalmen: ”Vi upplever en storrytm i originalpsalmen. Radparet är ofta rytmisk enhet, inte raden, med en vågtopp i mitten, men ibland är halvstrofen enhet, blocket på fyra rader ... Till den första sorten hör de två inledningsraderna. ’Huru’ är lätt och ’sucka, söka’ är två tunga droppar.” Jag har för egen del sökt tillvarata dessa iakttagelser vid arbetet med psalmen. En svårighet är härvid originalets tunga och komplicerade *meningsbyggnad*. Som regel har Wallin låtit en mening omfatta fyra rader, men sjunde versen utgör *en* enda lång mening omfattande åtta rader. För förstäl-

sen av psalmen är det helt enkelt nödvändigt att upplösa långa meningar i kortare satser. Språkutvecklingen sedan 1816 har entydigt gått i riktning mot enklare meningsbyggnad. Men måste inte en förändring i meningsbyggnaden medföra en rubbning i känslan av storrytm? Det förefaller inte nödvändigt, om Mannerheims iakttagelse är riktig att det är radparet eller ibland fyrblocket som utgör rytmisk enhet. Jag har i tre fall accepterat en meningslängd på fyra rader. Normalt har jag en meningslängd om två rader. Se som exempel vers 3 (originalets vers 7). Min version behåller nästan hela innehållet i versen oförändrat, ändå har jag upplöst den åttaradiga meningen i fyra tvåradiga satser. Jag tycker faktiskt att den wallinska storrytmen finns kvar trots detta.

I den wallinska psalmen (till skillnad från mycken äldre psalm) utgör *rimmen* ett konstnärligt uttrycksmedel av fundamental vikt. Wallin har i denna psalm drivit rimflätningen till mästerverk. Psalmen har genomgående s. k. kvinnliga rim i flätningen a-b-a-b, och man bör särskilt lägga märke till hur fint Wallin arbetar med kontrasterande vokalklanger i flätningen. Vi kan återigen ta originalets sjunde vers som exempel. Den klangfyllda flätningen upptar rimmen ingången-funnit-fången-återvunnit och trogen-stråva-redobogen-leva. Jag har sökt följa grundprincipen med helrim och växlande vokalklanger och har i så stor utsträckning som möjligt sökt bibehålla originalets egna rim. I den exemplifierade versen har jag bara gjort smärre förändringar i ordningsföljden samt utbytt det omöjliga ”redobogen” mot ”mogen”. Jag har också tagit fasta på att inte ens Wallin låter principen helrim gälla rigoröst: observera orenheten stråva-leva!

Psalmens *melodi* ska enligt psalmkommitténs

förslag vara Crügers sköna originalkoral. Wallin förutsatte den rytmiskt utjämnade haeffnerska versionen. Jag har hela tiden i min revision haft melodin i åtanke. Några svårigheter att upprätthålla originalets tendens till storrytm skapas inte härigenom. Rytmen blir i stället mera levande.

Jag övergår så till en *teologiskt-innehållslig* kommentar och väljer att utveckla den vers för vers.

V. 1. Hur göra *en* vers med utgångspunkt från Wallins fem? Säkert är att man får driva en snål ekonomi med orden, så att inget överflödigt kommer med. Men låt oss först se vilka tankemotiv som finns i dessa verser. I centrum står dualismen mellan tid och evighet, jord och himmel, mörker och ljus, stoft och ande, tystnad och tal (ord), vanmakt och frihet. Det är luthersk människosyn tolkad platonskt på ett ganska oefterhärmligt sätt. Det platonsk-gnostiska inslaget kommer mycket tydligt fram när Wallin ska ange själva kärnan i den fallna människans situation: "Svåra fallen, skild från Herran, Den vid stoftet bundna anden Ser sin Faders boning fjerran; och förmår ej lösa banden" (3:1–4). Den teologiska kärnan utgörs alltså av andens bundenhet vid stoftet. För reformatoriskt, liksom för nutida teologiskt medvetande ligger den teologiska kärnan i "syndafallet" i stället i destruktionen av Guds goda skapelse. För att göra psalmen trovärdig idag är det nödvändigt att tona ner det platonsk-gnostiska inslaget. Det kan dock göras utan alltför stora ingrepp — och materialet i de fem verserna är ju ändå för stort för att det skulle vara möjligt att få med allt.

Wallins inledningsfråga om hjärtat som suckar och söker efter friden är något av ett motto för hela psalmen och bör bibehållas. Själva inledningsorden 'huru länge' bör dock utbytas av såväl språkliga som rytmiska (hänsyn till Crügerkora-

lens originalrytm) skäl. Vidare har jag funnit Wallins känslomärta inför att inte "finna den (friden) i tiden" för klichéartad för att kunna bibehållas. I stället har jag sökt att redan här få in något av kluvenheten, kampen, vändan, som Wallin uttrycker framför allt i 2:5–3:4. Det har måst uttryckas på annat sätt för att kunna kombineras med rimorden "smärta" och "tiden". Jag har tänkt lite på Rom. 8:22 om skapelsen som ropar som i födslovändor. Uppslaget att inleda första versen med ordet "Varför" har jag fått genom Mannerheims revisionsförslag (det är det enda uppslag jag tagit därifrån). Vidare har jag gjort två "varför"-frågor för att få en motsvarighet till Wallins två gånger upprepade "Huru länge". Men mina båda frågor tar bara halva det utrymme som Wallins tar, vilket är en stor fördel med hänsyn till att jag bara har åtta rader till mitt förfogande.

I versens senare del har jag koncentrerat tagit upp motiv som Wallin mycket utförligare behandlar: vi anar målet för vår strävan men befinner oss i dunkel, söker efter ljus och vacklar i viljan. Som hos Wallin ligger lösningen på problemet i Ordets uppenbarelse. Ordet som uppenbart står här liksom i originalet i den dubbla kontrasten som tal i relation till tyst aning och som ljus (jfr Joh. 1:4) i relation till mörker. (Hos mig kommer den tysta aningen dessutom att kontrastera mot det smärtfyllda ropet.) Som en särskild finess betraktar jag alliterationen "(viljan,) vacklar, vänder" i 1:6, en parallell till alliterationen "suckar, söker" i 1:2. — Det är viktigt att det i 1:8 är Ordet i johannesprologens mening som kommer in, jfr nedan om tankens vidareförande i v. 2.

Jag redovisar här i detalj hur jag i v. 1 utnyttjat Wallin-materialet:

Min version av v. 1

Varför måste här mitt hjärta
sucka, söka efter friden?
Varför stiger rop av smärta
upp ur kaos, nöd i tiden?

Motsvarigheter hos Wallin

1:1 Huru länge skall mitt hjärta
1:2 sucka, söka efter friden,
(1:5 Huru länge) 1:3 med outhärlig smärta
1:4 aldrig finna den i tiden?

	(Jfr 2:7 Mellan lif och död jag sväfvat, 2:8 mellan jord och himmel slites.)
Fast jag målet tyst kan ana,	4:3 Tysta aning i mitt sinne
famlar viljan, vacklar, vänder.	4:4 om ett mål som ej är hunnit! 2:1 Tanken sig ej reda mäktar 2:2 ur det mörker som mig höljer; 2:3 viljan vacklande försmäktar 2:4 i den vanmakt som mig följer;
Var ges ljus på dunkel bana?	1:5 Huru länge skall mitt öga 1:6 efter ljus förgäfvat spana 1:7 i det molnbetäckta höga 1:8 och på lefnans dunkla bana?
Blott i Ordet, Gud oss sänder.	4:5 Viser mig den väg till lifvet, 4:6 som oss uppenbar är vorden; 4:7 tolker Ordet, som är skrifvet 4:8 uti himlen och på jorden.

V. 2 (=orig. v. 6). I denna vers tecknas inkarnationen som en nedåtgående rörelse, men genom införandet av offret i sista raden förbereds den följande versens vändning tillbaka, eller framåt, mot det eskatologiska slutmålet. Versen är något av en svärgenomskådig fixeringsbild. Jag har funnit det nödvändigt att göra några drag i den tydligare.

Versen är främst en utläggning av johannesprologen men med annat material invävt. Att Wallins vers är svärgenomskådig beror bl. a. på att Ordet fördes in långt tidigare, med annat stoff emellan, och att Wallin nu ej nämner Ordet som subjekt för den nedåtgående rörelsen utan i stället "nåd och sanning" och längre ner "härlighet", vilka enligt Joh. 1:14 uttryckligen är knutna till Ordet. Dessutom "försoning", väl närmast associerande till 2 Kor. 5:19: "Ty Gud försonade hela världen med sig genom Kristus." Wallins utformning förklaras av den tidigare flera gånger accentuerade kontrasten mellan "jord" och "himmel" och möjligen av att han i bakhuvudet haft också Jes. 45:8: "Drypen, I himlar därovan, och må skyarna låta rättfärdighet strömma ned. Må jorden öppna sig, och må dess frukt bliva frälsning." Wallin har s. a. s. omformat johannesprologens ord efter jesajaordets mönster — detta ord har traditionellt tillämpats på bebådelsen/inkarnationen. Jag tror inte man kan behålla "nåd och sanning" som subjekt. Jag för i stället uttryckligen in Ordet men knyter "nåd och san-

ning" klart samman med Ordet genom att införa orden "fyllt av", jfr Joh. 1:14 "han var fylld av nåd och sanning". Detta är visserligen sagt först om det människoblivna Ordet, liksom det först om honom heter "vi såg hans härlighet". Men Wallin tänker sig uppenbarligen både nåd, sanning och härlighet som något som redan finns i det preexistenta Ord som stiger ned till oss och förenas med människonaturen — så uttryckligen om "härlighet" i fortsättningen: r. 5–6 är en direkt utläggning av 1:14 "Ordet blev människa".

Vad avser Wallin med "det fromma hjertat" som vigs till "Guds Helga Andas boning"? (Obs., maskulinändelsen på *helgø* Ande finns ej i Wallins original och har här avlägsnats, under anknytning till NT 1981.) Jag tror att Wallin här direkt tänker på bebådelseberättelsen Luk. 1:35 "Helig ande skall komma över dig", Marias barn ska därför kallas "Guds Son", jfr r. 7, bakom vilken dessutom ligger Gal. 4:4 "När tiden var inne sände Gud sin son, född av en kvinna ...". Detta skulle i så fall innebära att Wallin med "det fromma hjertat" liksom med "den som ... trodde" i 8:1–2 primärt har avsett Maria, men Maria som typ och representant för hela mänskligheten, liksom hon i 6:5 representerar "människonaturen". Sakligt sett vore det också otillfredsställande att redan i (6)2:3–4 föregripa inkarnationens följder snarare än att utlägga bebådelsen och inkarnationen. För att lyfta fram bebådelsemotivet i den svärgenomskådliga texten har jag föreslagit "en

jungfrus hjärta”.

Jag nämnde att Gal. 4:4 ligger under (6)2:7. Texten fortsätter i 4:5 "... för att han skulle friköpa dem som står under lagen ...". Här bör observeras att befrielsemotivet utvecklas av Wallin i följande vers. Med (6)2:8 har Wallin dock gått över till Hebréerbrevets utläggning av Kristi försoningsverk som huvudförlaga. Hebr. 9:12–15 ligger bakom både denna slutrad och den följande versens inledningsrader. I 9:14 heter det: "... hur mycket mer måste då inte blodet från Kristus, som i kraft av evig ande har framburit sig själv som ett felfritt offer åt Gud, rena våra samveten från döda gärningar så att vi kan tjäna den levande Guden."

V. 3 (=orig. v. 7). Här vänder inkarnationsrörelsen från förra versen under fortsatt anknytning till Hebréerbrevet. Kristus framför sig själv som ett evigt offer i den himmelska helgedomen inför Guds ansikte, och vi följer honom efter i hängiven offertjänst, med inriktning mot det eskatologiska slutmålet. Wallins psalm har stor inre slutenhet, och övergången mellan hans verser 6 och 7 är förnämlig. Min version av de båda första versraderna följer mycket nära nya översättningen av Hebr. 9:12: "... har han en gång för alla trätt in i helgedomen och vunnit befrielse åt oss för evigt." Jag har i 3:4 fört in ordet "försoning" för att markera att det är fråga just om försoningsteologi i den här versen; formuleringarna i 3:1–2 kan annars verka kryptiska. Wallin har "funnit" och "vunnit" i nu nämnd ordning, men det omvända svarar mycket bättre både mot Hebr. 9:12 och mot 1:2 "söka efter friden" – "frid i hans försoning funnit" ger ett direkt svar på detta.

I versens senare del för Wallin in efterföljelsen som en konsekvens av försoningsoffret, jfr Hebr. 9:14 "... så att vi kan tjäna den levande Guden". I stället för konsekutivsats har jag valt böneform.

V. 4 (=orig. v. 8). Denna avslutande Kristusvers är särskilt älskad och kräver särskild pietet. Första meningen är lång och lätt att förlora sig i. Den utlägger Elisabets ord om den havande Ma-

ria, Luk. 1:45: "Salig hon som trodde." Som redan framhållits låter Wallin Maria här stå som typ för alla troende. "Sannan Gud" föreslår jag utbytt mot "Gud, vår Gud". Uttrycket kan bilda en vilopunkt för tanken (och melodin har här långa toner) innan man går över till ledet om den som Gud sände.

I versens senare del är problemet femte radens utfyllnadsord "är vorden" som ska rimma på "jorden". Naturligast är här att gå direkt in i bibelordet (Joh. 14:7 "Jag är vägen, sanningen och livet") genom att börja "Jesus Kristus, du är vägen". Därmed måste rimmet i 4:7 få en ny lösning. Wallin utlägger här Apg. 4:12. Nya texten lyder: "Hos ingen annan finns frälsningen, och ingenstans bland människor under himlen finns något annat namn som kan rädda oss." Wallins formuleringar är bättre igenkännbara i äldre översättningen, där namnet sägs vara "givet". Det är konstigt att Wallin utelämnar den viktiga informationen att namnet är givet *till frälsning* (räddning). Wallins genomgående kontrast himmel-jord har vidare lett till visst självsvald i återgivningen av texten. Denna säger ingenting om hur det förhåller sig "i himlen", och det är faktiskt en teologisk förmätenhet att uttala sig om den saken. Jag har gått närmare texten och bl. a. tagit upp dess egen poetiska formulering "under himlen".

HURU LÄNGE SKALL MITT HJÄRTA

Orig. J. O. Wallin 1816

1 Huru länge skall mitt hjerta

Sucka, söka efter friden,
Och, med ousäglig smärta,
Aldrig finna den i tiden?
Huru länge skall mitt öga
Efter ljus förgäfvets spana
I det molnbedäckta höga
Och på lefnans dunkla bana?

2 Tanken sig ej reda mäktar
Ur det mörker som mig höljer;
Viljan vacklande försmäktar
I den vanmakt som mig följer;
Och, hvad hjertat eftersträfvat,
Af mitt samvet förevides;
Mellan lif och död jag sväfvat,
Mellan jord och himmel slites.

- 3 Svåra fallen, skild från Herran,
Den vid stoftet bundna anden
Ser sin Faders boning fjerran;
Och förmår ej lösa banden.
Men han anar Fadrens mening;
Och den hemligt närda sorgen,
Med hans trängtan i förening,
Är hans återlösnings borgen.
- 4 Stilla, heligt dunkla minne
Af ett Eden som försvunnit!
Tysta aning i mitt sinne
Om ett mål som ej är hunnit!
Viser mig den väg till lifvet,
Som oss uppenbar är vorden;
Tolker Ordet, som är skrifvet
Üti himlen och på jorden.
- 5 Himlens, jordens och mitt hjertas
Profetia sig fullbordar.
Ej af tvivel skall jag smärtas;
Herrans, Herrans Ande ordar:
"Flydda äro nattens väkter,
Öfver Zion uppgår ljuset,
Och för jordens fallna slägter
Öppnas åter fadershuset."
- 6 Ner i dödligheten stiga
Nåd och sanning och försoning,
Och det fromma hjertat viga
Till Guds Helga Andas boning.
Sig med menniskonaturen
Herrans herrlighet förenar,
Och Guds Son, af qvinna buren,
Blir det offer som oss renar.
- 7 I det heligsta ingången,
Han ock min förlossning funnit,
Och åt mig, i synder fången,
Frid och frihet återvunnit:
Att jag kärleksfull och trogen
Skulle i hans fotspår sträfva
Och, till ändan redobogen,
Verlden dö och Gudi lefva.
- 8 Salig, salig den som kände,
Den som trodde dig allena,
Sannan Gud, och den du sände,
Att med dig oss än förena.
Jesu Christe! Du är vorden
Vägen, sanningen och lifvet;
Och, i himlen och på jorden,
Är ej annat namn oss gifvet.

Rev. A. Frostenson 1980

- 1 Långe, långe har mitt hjärta
sökt och längtat efter friden,
sökt i oro och i smärta,
aldrig funnit den i tiden.
Du, o Gud, dess rop besvarar.
Vanmakt du i visshet vänder.
Du din vilja uppenbarar,
när din Son till oss du sänder.
- (6) 2 Ner till oss som ängslas stiger
han med kärlek och försoning,
och hans Ande hjärtat viger
till sitt tempel och sin boning.
Sig med menniskonaturen
Herrens härlighet förenar,
och Guds Son, av kvinna buren,
blir det offer som oss renar.
- (7) 3 I det heligaste rummet
han gått in och frihet vunnit.
Ät min själ i synder bunden
ger han friden som försvunnit.
Aldrig mer jag nu vill svika
honom som bär allas börda,
honom som för mig fick lida
och för min skull gick i döden.
- (8) 4 Salig, salig den som kände,
den som trodde dig allena,
du, all sannings Gud, som sände
den som oss med dig förenar.
Jesus Kristus, du har blivit
vägen, sanningen och livet.
Här på jorden och i himlen
är ej annat namn oss gifvet.

Rev. R. Holte 1982

- 1 Varför måste här mitt hjärta
sucka, söka efter friden?
Varför stiger rop av smärta
upp ur kaos, nöd i tiden?
Fast jag målet tyst kan ana,
famlar viljan, vacklar, vänder.
Var ges ljus på dunkel bana?
Blott i Ordet, Gud oss sänder.
- (6) 2 Till oss vilna ner det stiger
fyllt av sanning, nåd, försoning
och en jungfrus hjärta viger
till Guds helga Andes boning.
Sig med menniskonaturen
Herrens härlighet förenar,
och Guds Son, av kvinna buren,
blir det offer som oss renar.

(7) 3 I Guds helgedom ingången
min befrielse han vunnit.
Jag, som var i synder fången,
frid i hans försoning funnit.
I hans fotsår lär mig sträva
alltmer kärleksfull och trogen.
Gud, för dig blott vill jag leva:
gör mig för ditt rike mogen.

(8) 4 Salig, salig den som kände,
den som trodde dig allena,
Gud, vår Gud, och den du sände
för att oss med dig förena.
Jesus Kristus, du är vägen,
du är sanningen och livet.
Under himlen vi ej äger
annat namn, till frälsning givet.

Ragnar Holte